

Warszawa, dnia 1 lipca 2013 roku.

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego
Pan Bogdan Zdrojewski

ul. Krakowskie Przedmieście 15/17
00-071 Warszawa

Stowarzyszenie Ośrodków Dokumentacji
i Informacji Prasowej
Aleje Jerozolimskie 53, 00-366 Warszawa

reprezentowane przez adw. Macieja Ślusarkę
z kancelarii Leśnodorski Ślusarek i Wspólnicy sp. k.
ul. Łowicka 62, 02-531 Warszawa

DWIM 765/13

PISMO

Działając w imieniu Stowarzyszenia Ośrodków Dokumentacji i Informacji Prasowej (SODIP) w związku z pismem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego (MKiDN) zapraszającym do przesyłania uwag dotyczących regulacji dotyczącej dozwolonego użytku publicznego oraz stosowania zasad udostępniania utworów znajdujących się w domenie publicznej przez instytucje sektora kultury i edukacji, przedstawiam w skrócie stanowisko mojego mocodawcy:

LICENCJA USTAWOWA NA POSTAWIE ART. 30 PRAWA AUTORSKIEGO

SODIP w swojej codziennej działalności w największym zakresie dotyka prawnych i praktycznych aspektów stosowania art. 30 pr. aut., który konstytuuje podstawy działalności ośrodków dokumentacji i informacji, w tym podmiotów monitorujących media. Ten rodzaj licencji ustawowej przewiduje, że twórcy przysługuje wynagrodzenie za odpłatne udostępnianie egzemplarzy fragmentów utworów przez ośrodki informacji lub dokumentacji. Zgodnie z art. 30 ust. 2 pr. aut. do pobierania wynagrodzenia od ośrodków uprawnieni są twórca albo właściwa organizacja zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi (OZZ).

Intencje ustawodawcy w zakresie udzielenia licencji ustawowej podmiotom dokumentującym i prowadzącym działalność informacyjną, w tym monitoring mediów są oczywiste. Licencja ustawowa w tym zakresie urzeczywistnia konstytucyjne prawo obywateli do informacji oraz daje możliwość kontrolowania działalności prasy pod względem zgodności z prawem i standardami staranności zawodowej dziennikarzy.

Co do zasady, licencja ustawowa oraz mechanizm wynagradzania twórców za odpłatne rozpowszechnianie opracowań dokumentacyjnych są prawidłowe i dobrze funkcjonowały gwarantując ośrodkom dokumentacji i informacji dostęp do materiałów w tym do materiałów prasowych.

SPÓR SW REPROPOL Z FIRMAMI MONITORUJACYMI MEDIA

Jednak, od momentu gdy MKiDN wydał zezwolenie dla SW Repropol z dnia 28 maja 2009 roku na zbiorowe zarządzanie prawami autorskimi w zakresie pobierania wynagrodzeń na rzecz wydawców prasy z tytułu odpłatnego udostępniania przez ośrodki dokumentacji i informacji fragmentów publikacji periodycznych korzystanie z licencji ustawowej przez firmy monitorujące media stało się przedmiotem sporu.

Spór ten jest po części bezprzedmiotowy, gdyż zgodnie ze stanowiskiem doktryny prawa, prawo do wynagrodzenia za odpłatne udostępnianie egzemplarzy fragmentów utworów przez ośrodki dokumentacji i informacji przysługuje wyłącznie twórcom pierwotnym a nie nabywcom praw autorskich. Termin „twórca” w pr. aut. należy interpretować w kontekście przepisu, w którym został użyty i może oznaczać albo „autora”, tj. **osobę, która stworzyła utwór** (przepisy dotyczące praw osobistych - art. 16, 32 ust.2, 49 ust. 2, art. 56, 58, 60, 71, 78, lub **praw majątkowych niezbywalnych** - art. 19- 20, **30 ust. 2**, art. 62-63, 69, 70 ust. 2). Takie stanowisko przedstawiono m. in. w: Janusz Barta, Ryszard Markiewicz „Prawo autorskie”, Wolters Kluwers, Warszawa 2008, s.54; Janusz Barta, Ryszard Markiewicz, „Prawo autorskie i prawa pokrewne”, Zakamycze, 2005 s. 178. Dodatkowo, także Prezes SW Repropol Pan Jerzy Hoffman potwierdził, że Stowarzyszenie nie zgodziło się na pobieranie opłat na podstawie art. 30 ust. 2 pr. aut. od jednej z firm monitorujących media, ponieważ do wynagrodzenia na tej podstawie uprawnieni są twórcy pierwotni a nie wydawcy.

Brak materialnej legitymacji do pobierania wynagrodzeń na rzecz wydawców prasy z tytułu odpłatnego udostępniania przez ośrodki dokumentacji i informacji fragmentów publikacji periodycznych nie przeszkadza SW Repropol utrudniać firmom monitorującym media dostępu do licencji ustawowej. W tym zakresie stowarzyszenie prowadzi szereg działań, które mogą wprowadzać w błąd potencjalnych kontrahentów firm monitorujących media sugerując, że firmy te nie mogą przedstawiać opracowań dokumentacyjnych i informacyjnych swoim klientom bez zawarcia umowy licencyjnej ze Stowarzyszeniem.

Należy jednak podkreślić, że zgodnie z prawem nie wszystkie materiały prasowe są utworami i podlegają ochronie. Zakresy ustawowych definicji „materiału prasowego” oraz „utworu” znajdują się w stosunku krzyżowania. Zgodnie z definicją zawartą w art. 7 pkt 4 pr. pr. „materiałem prasowym” jest każdy opublikowany lub przekazany do opublikowania w prasie tekst albo obraz o charakterze informacyjnym, publicystycznym lub innym, niezależnie od środków przekazu, rodzaju, formy, przeznaczenia czy autorstwa. Z kolei utworem, czyli przedmiotem prawa autorskiego, jest każdy przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze, ustalony w jakiejkolwiek postaci, niezależnie od wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia. Jak wynika z powyżej przedstawionych definicji, tylko materiały prasowe stanowiące przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze będą chronione prawem autorskim a pozostałe nie.

Zgodnie art. 4 pr. aut do materiałów prasowych niekorzystających z ochrony prawnoautorskiej należą przede wszystkim proste informacje prasowe (a także akty normatywne lub ich normatywne projekty, urzędowe dokumenty, materiały, znaki i symbole oraz opisy patentowe lub ochronne). Wprowadzenie ww. przepisu ma przede wszystkim na celu urzeczywistnianie konstytucyjnego prawa obywateli do informacji. Kryterium „prostych” informacji prasowych nie jest precyzyjne, jednak

przyjmuje się, że są to materiały prasowe zawierające wyłącznie fakty, dane bez ich analizy, omówienia lub komentarza.

Inną kategorią materiałów prasowych, które nie stanowią utworów w rozumieniu prawa autorskiego są takie materiały prasowe, które nie stanowią przejawu działalności twórczej o indywidualnym charakterze. Innymi słowy, materiały prasowe pozbawione cech oryginalności i nowości nie są chronione przez prawo autorskie – dotyczyć to może w szczególności niektórych zdjęć reporterskich.

Konsekwencją braku ochrony prawnoautorskiej konkretnych materiałów prasowych jest swoboda korzystania z nich, także w działalności z zakresu monitoringu prasy. Korzystanie z takich materiałów nie wymaga ani zgody twórcy ani wydawcy ani uiszczania jakichkolwiek opłat.

Jeżeli chodzi o materiały prasowe chronione prawem autorskim, to jak wspomniano powyżej, przedmiotem ochrony prawa autorskiego są tylko takie materiały prasowe, które mają twórczy i indywidualny charakter. Prawo autorskie przyznaje twórcy monopol autorski na korzystanie i rozporządzanie takimi materiałami na wszystkich polach eksploatacji. Monopol ten może być uchylony (i) za zgodą dysponenta majątkowych praw autorskich (umowa licencyjna lub przeniesienie majątkowych praw autorskich) bądź (ii) na mocy licencji ustawowej.

W zakresie monitoringu prasy najistotniejsze znaczenie ma licencja ustawowa, którą ustawodawca przyznał ośrodkom informacji lub dokumentacji. Zgodnie z art. 30 ust. 1 pr. aut. ośrodki informacji lub dokumentacji mogą sporządzać i rozpowszechniać własne opracowania dokumentacyjne oraz pojedyncze egzemplarze, nie większe niż jeden arkusz wydawniczy, fragmentów opublikowanych utworów. Warunkiem licencji ustawowej, zgodnie z art. 35 pr. aut., jest by dozwolony użytek nie naruszał normalnego korzystania z utworu ani nie godził w słuszne interesy twórcy.

Ustawodawca nie zdefiniował ani pojęcia „ośrodek informacji i dokumentacji” ani „opracowanie dokumentacyjne”. W związku z powyższym oba pojęcia podlegają normalnym zasadom wykładni językowej. Działalność dokumentacyjna polega na wyszukiwaniu, gromadzeniu, analizowaniu i porządkowaniu materiałów prasowych. Efektem prac dokumentacyjnych jest sporządzenie raportu. Oznacza to, że licencja ustawowa ma zastosowanie także do tych ośrodków dokumentacji i informacji, które prowadzą działalność w zakresie wyszukiwania, gromadzenia, analizowania i porządkowania materiałów prasowych, czyli monitorujących media.

SW Repropol twierdzi, że działalność firm monitorujących media nie mieści się w zakresie licencji ustawowej określonej w art. 30 pr. aut. i wymaga umownej licencji zawartej np. z SW Repropol na trudnych do zaakceptowania, z ekonomicznego punktu widzenia, warunkach.

Spór pomiędzy firmami monitorującymi media a SW Repropol rozgrywa się w szczególności na forum Izby Wydawców Prasy, na łamach pism wydawanych przez wydawców będących członkami SW Repropol, za pośrednictwem listów wysyłanych do podmiotów organizujących przetargi na usługi monitorowania prasy. Próby przedstawienia swojego stanowiska w zakresie wykładni art. 30 pr. aut. podejmowane przez firmy monitorujące media nie zawsze mogą trafić do tak szerokiego grona odbiorców, gdyż firmy te nie mają dostępu do łam prasy. Wydawcy odmawiają publikowania sprostowań nieścisłych tekstów, co może w istotny sposób ograniczać możliwość obrony swoich interesów przez firmy monitorujące media.

WNIOSKI:

W celu ukrócenia sporu dotyczącego interpretacji licencji ustawowej określonej w art. 30 pr. aut. należy w szczególności w treści przepisu wyrazić to, co i tak mieści się w granicach licencji ustawowej, tj.:

- podkreślić, że pojedyncze utwory mniejsze niż arkusz wydawniczy mogą być w całości rozpowszechniane wraz z opracowaniami dokumentacyjnymi,
- doprecyzować, że ośrodki dokumentacji i informacji mogą sporządzać i rozpowszechniać opracowania dokumentacyjne także odpłatnie,
- wprost wyrazić w ustawie, że w przypadku sporządzania opracowań dokumentacyjnych na podstawie utworów posiadających formę elektroniczną materiały te mogą być dołączane do opracowań w formie elektronicznej (np. gazety wydawane wyłącznie w wersji elektronicznej np. w plikach pdf) 4) powinna zostać rozszerzone zastosowanie tej licencji na Internet i publikowane tam materiały.

Ponadto, z uwagi na brak legitymacji SW Repopol do pobierania wynagrodzeń na rzecz wydawców prasy z tytułu odpłatnego udostępniania przez ośrodki dokumentacji i informacji fragmentów publikacji periodycznych, należy stwierdzić nieważność decyzji MKiDN z dnia 28 maja 2009 roku o udzieleniu SW Repopol zezwolenia na zbiorowe zarządzanie prawami autorskimi w zakresie ust. 2 pkt 2 ww. zezwolenia.

Maciej Ślusarek

adwokat

